

Ceol Faoi Lán tSeoil

Ag tosnú ar an Aoine seo chugainn i gCill Chiaráin, beidh an bád nua "An Fámaire" ag seoladh ó chéibh go céibh ar feadh cúpla lá, le naonúr ceoltóir den scoth ar bhord. Tá an turas seo, "Ceol Faoi Lán tSeoil" eagraithe mar chuid de "Pléaraca Chonamara '94" agus tá urraíocht dhá dhéanamh ar an dturas ag "Gael Linn".

Seo leanas na ceoltóirí a bheas ar an mbád: Flan Fox (Feadóg); Maureen Fahy (Fidil); Chris Kelly (Guitar); Eilis Egan (Bosca Ceoil); Bríde agus Cora Smith (Fidil); Jim Higgins (bodhrán); Micheál Kenny (banjo) agus a bhean Jackie (amhránaí).

Beidh siad ag casadh ar an Aoine i Halla Chill Chiaráin, tar éis an oscailt oifigiúil; ar an Satharn beidh siad sa Spidéal. Ar an Domhnach beidh siad ag seoladh isteach go Inis Oirr in éindí leis na Báid Móra is na Leathbháid eile. Ceaptar go mbeidh siad ag tabhairt cuairt ar Inis Meáin, Inis Móir, Ros Muc chomh maith sar a gcuireann siad deire leis an dturas.

Bhí an cuid is mó dena cheoltóirí seo ar "Ceol Tigh Neachtain" an C.D. agus an caiséad íontach a chuir Gael

Linn amach tamall ó shoin. Is cinnte go mbeidh cuid den cheol bríomhar céanna le cloisteál uathu sna hionaid éagsúla ina mbeidh siad ag casadh. Beidh fáilte roimh ceoltóirí áitiúla, casadh in éindí leo, áit ar bith a bheas siad.

Go n-éirí go geal leis an bPléaraca

hofna flúis **TEO** Casla, Conamara 091 72550

An Púcán

Sráid Forster, Gaillimh Teil: 091-61528

Bricfeasta agus Bia ón Beár ar fáil i gcaitheamh an lae
Lón: 12 - 3pm

Ceol Traidisiúnta agus Craic

J. Walsh MPSI

Cogaslann

An Spidéal
Teil: 091-83201

Tigh Neachtain

AN TSRÁID TRASNA

LÓN AR FÁIL Ó 12.30-2.30PM

BIALANN AR OSCAILT LUAN GO SATHARN
7.00-10.00PM

Teil: Bialann 091-66172 Beár 091-68820

CEOL TIGH NEACHTAIN

Go n-éirí go geal le Pléaraca '94

AMÁRACH

Nuair a labhair Fintan Coogan Béarla agus é ag speecháil sa Spidéal

Bhíodh toghcháin go minic ann i dtús na hochtaidí agus an rialtas dhá athrú chomh minic is a d'athrófá léine. Dúisíodh conspóid teangan in Amárach le linn an fheachtais don tarna toghcháin i 1982 nuair a cuireadh i gcló an litir seo ar eagrán an 19 Samhain 1982:

Joe Steve Ó Neachtain

A chara,

Tar éis Aifreann a deich maidin Dé Domhnaigh seo caite sa Spidéal, bhí Fintan Coogan, urlabhraí de chuid Fhine Gael ag labhairt i mBéarla leis an slua. Chaill mé an cloigeann agus dúirt mé leis go mba chóir dho náire a bheith air... Dúras go mbeinn sásta éisteach leis dhá labhródh sé i nGaeilge. Dúirt sé ar ais liom go raibh Gaeilge aige agus go labhródh sé i dhá dtogródh sé fhéin é. Thug muid cúpla focal sách olc dhá chéile agus ansin d'imigh chaon nduine againn ina bhealach fhéin...

Ar fhaitíos aon mhíthuiscinst, ní mór dhom a rá nach bhfuil rud ar bith pearsanta agam in aghaidh Fintan Coogan... Sé an rud céanna a dhéarfainn le urlabhraí ó aon pháirtí eile sa gcás.

Go deimhin ní cás le polaiteoirí amháin é. Is rí-mhinic a chastar

daoine orm atá páirteach ar bhealach amháin nó ar bhealach eile i bhforbairt na Gaeltachta agus gur Béarla a bhíonn cuid acu á usáid. Níl a fhios agam ar cheart iad a chur as na sandals nó nach ceart...

Ar mhiste le duine ar bith ar suim leo an scéal scríobh chuig an bpáipéar seo roimh an gcéad eagrán eile agus a rá go raibh mé ceart nó mícheart. Mar a léirítear aon tsuim sa gcás nó má léirítear dhom go raibh mé mícheart, beidh mé ag gabháil leithscéil go poiblí le Fintan Coogan agus ní chuirfidh mé mo ladar i ngraihtí den tsórt seo feasta."

Joe Steve Ó Neachtain.

B'é seanFhintan a bhí i gceist agus é ag cuartú vótaí dá mhac Fintan óg, atá anois ina Mhéara ar Ghaillimh agus a bhí ag seasamh toghcháin don chéad uair Samhain 1982. Bhí Pól Ó Foighil mar chomhiarrthóir ar thicéad Fhine Gael aige. San eagrán céanna den pháipéar bhí an méad seo faoin scéal sa gcolún 'Cúl-chaint'.

"Bhí seanFhintan sa Spidéal Dé Domhnaigh ag speecháil i mBéarla agus cuireadh isteach air. Ach níl sé de cháil ar sheanFhintan an focal deiridh a fhágáil ag 'heckler' ar bith agus d'fheagair sé Joe Steve: "I'll speak Irish when I like and I don't have to be paid for it."

Bhí Joe Steve ar dhuine de bhuíon as Gluaiséacht Chearta Sibhialta na Gaeltachta a chur isteach cheana ar sheanFhintan i 1969 taobh amuigh de Sheipéal an Chnoic i gCois Fharraige. 'I shoed horses for yer grandfathers and haven't

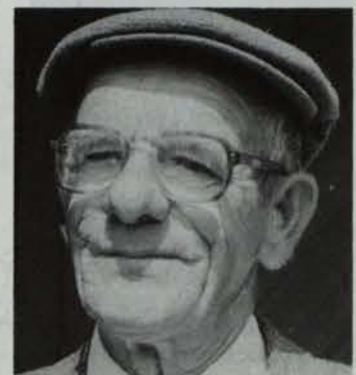
been paid for it yet,' dúirt Fintan leo.

An tseachtain dár gcinn bhí Amárach ag cur thar moill le litreacha tacaíochta do sheasamh Joe Steve.

Litreacha Tacaíochta

"Is cuimhneach liomsa go maith os cionn leathchéad bliain ó shin agus an bóthar ina reolach a gabháil isteach sa gCéarta sin ag cur suas géarú nó táirní seaca. Bá dhaor géar an géarú é agus an táirne seaca nuair a bhíodh an ceann deiridh barrtha ag an ngabha.

Thógfadh sé ar pholaiteoir bréagach, bréan, sean-simeálacha í

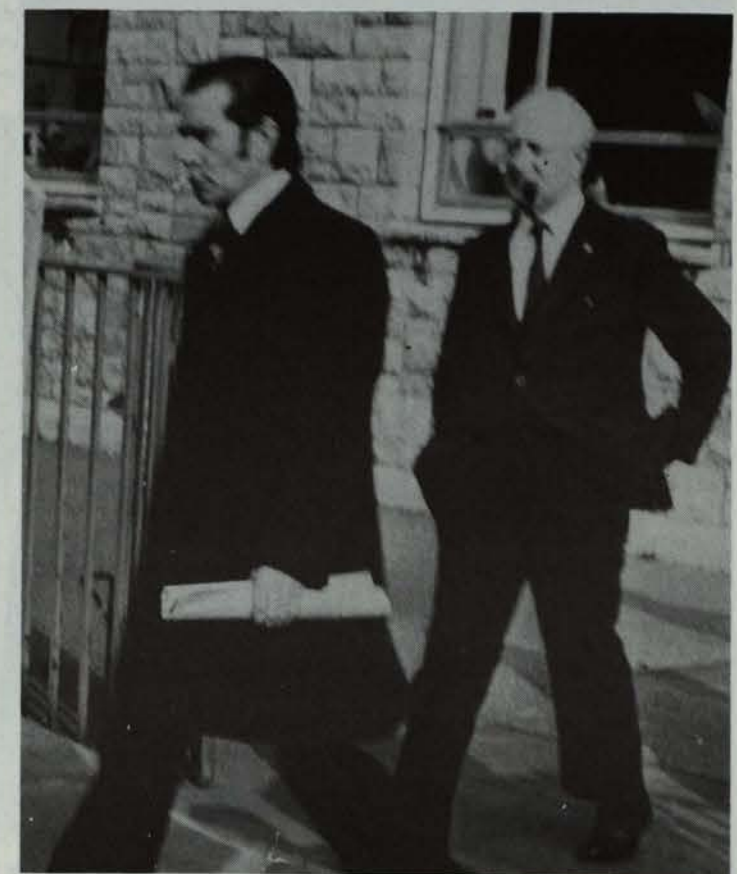

Tom Phaidí Mac Diarmada

a tharraingt as cré na cille atá thart le trí scóir bliain agus aithis a chaitheamh le buachaill óg macánta mar Joe Steve"

– Tom Phaidí Mac Diarmada

(Thíos) SeanFintan Coogan (nach maireann) ag sodar i ndiaidh Aire na Gaeltachta an ama, Tom O'Donnell

AMARACH

Ciarán Ó Féinneadh

"An t-aon rud a déarfainn ná 'fair play' do Joe! Is trua nach bhfuil eagraíocht nó páirtí polaitiúil ag muintir na Gaeltachta mar a bhí Gluaiseacht Chearta Sibhialta na Gaeltachta chun ceannasaíocht a thabhairt i gcás mar seo.

Mar eolas do Joe agus dod léitheoirí, bhí raic ag Séipéal an Spidéil i 1966 faoin rud céanna."

Ciarán Ó Féinneadh

"Tar éis na mblianta is bocht an scéal é mara bhfuil gach páirtí polaitíochta in ann duine a fháil le labhairt dóibh i nGaeilge sa Ghaeltachta agus is dona an dream a d'éisteadh leo ag plubaistéireach Béarla gan cur ina n-aghaidh."

P.M. Ó Ciardha
agus Cáit Bn Uí Chiardha:

"Thaispeán an seasamh a thóg Joe Steve ar son na Gaeilge ag geata shéipeál an Spidéil coicíos ó shin go bhfuil corrdhuine fágtha fós le cur in aghaidh marú na Gaeilge go poiblí..."

"Tá daoine agus forais ag déanamh níos mó dochair don Ghaeilge sa nGaeltacht ná mar a d'fhéadfadh polaiteoir a dhéanamh le bheith ag Béarlóireacht ag geataí séipéal chuile Dhomhnach an chuid eile dá shaol. Níl seirbhís trí Ghaeilge ar fáil d'othair na Gaeltachta in ospidéil Bhord Sláinte an Iarthair. Tá daoine ar bheagán Gaeilge fostaíthe ag an mBord céanna sa

nGaeltacht.

"Is i mBéarla atá ar chailíní Gaeltachta beannú do dhaoine a chuireann glaoch gutháin ar mhonarchain de chuid Údarás na Gaeltachta i gConamara.

"Nach aisteach go bhfuil an Ghaeltacht ag cúngú agus an Ghaeilge ag dul ar gcúl i stát a bhfuil gach uile pháirtí polaitíochta ar a son.

"Tá na hardfheidhmeannaigh atá ag déileáil leis an nGaeltacht stálaithe agus ní cheapfar aon duine ina n-áit go mbeidh na daoine sin cosúil leis na ceanna a tháinig rompu"

Peadar Mac an Iomaire:

"An mian le Fintan Coogan nach mbainfí úsáid as an 'ritual cúpla focal' ach ag tús agus ag deireadh oráide, go fiú sa nGaeltacht, agus gur i mBéarla a dhéanfaí an chuid tábhachtach den chaint?"

Ní bheadh sé macánta, áfach, gan aguisín a chur leis an méid sin. Níorbh fhiú le Fianna Fáil iarrthóir Gaeltachta a chur chun cinn i mbliain seo de Valera. Maidir le Lucht Oibre céard í gnáth theanga oibre craobh an Spidéil den Pháirtí? Níor airigh muid Jimmy Brick, Páirtí na nOibrithe ar Raidió na Gaeltachta fós - fear a bheadh ag freastal ar an gceantar is mó Gaeltachta sa tír dá dtoghfaí é.

Ná déanaimis dearmad gur dhúirt ionadaí tofa leis an bpáirtí céanna, Proinsias de Rossa, ar chlár Today Tonight nár cheart airgead a chur amú 'building factories on rocks in the wilds of Connemara.'

Gearóid Mac Eoin, Bearna
Pádraig Ó hAoláin, Na Forbacha
Tomás Ó Neachtain, An Spidéal
Séamas Ó Fátharta, An Cnoc
Máire Ní Fhaoláin, Ros a' Mhíl
Máirtín Ó Conghaile, Doire Né
Pádraig Ó Cosgairde, Cárna.

COMHARCHUMANN CONAMARA THAR Tta

Cill Chiaráin 095-33436
Ros Muc 091-74341

STÓR AN CHOMHARCHUMAINN
Ábhar Tógála agus Feirme

SIOPA AN PHOBAIL

FORBAIRT POBAIL

Go nÉirí go Geal leis an bPléaraca

Banc Aontas Éireann

An Cheathrú Rua
Teil: 95218

Ar Oscailt:
Luain; Déardaoin; Aoine
10.30-12.30pm
1.30-3pm

Go n-éirí go geal le
Pléaraca Chonamara!

Is minic an cheist dhá chur orainn 'céard is ciall le PLÉARÁCA'. Seo mír a chuir an saineolaí ar chiall focal, an tOllamb Tomás de Bhaldraithe chugainn.

An Focal 'Pléaraca' - céard a chiallaíonn sé?

Cé go bhfuil cáil ar na Gaeil mar dhream spóirtíúil spráúil, is minic a théann siad i muinín na bhfocal iasachta agus iad ag caint ar chúrsaí caitheamh aimsire. Iasachtaí is ea *craic, géim, spraoi, teidhm* agus *pléaraca* féin, dar liom. Focal é *Pléaraca* atá sa teanga le os cionn dhá chéad bliain go leith. Tá sé in amhráin ag na Connachtaigh Aodh Mac Gabhráin (tmp. 1720) agus an Cearbhallánach (1670-1738), agus ag na Muimhnigh Seán Ó hUaithnín (1688- ?) agus Tadhg Gaelach Ó Súilleabháin (1715-1795).

Bhíodh deacracht ag baint lena litriú, rud ba mhinic i gcás focal iasachta. Seo cuid de na hiarrachtaí a chonaic mé féin i lámhscríbhinní ón 18ú nó ón 19ú haois de chuid Acadamh Ríoga na hÉireann: *playraca, pleidhraca, pléidhraca, pléaraca, plearaca, plaraca, pléaracha, pléaraca, pléaracha, pléireac, plé-raca*.

Cén focal Béarla a thug *pléaraca* dúinn? Mheas T.S. Ó Máille gur ó 'flagary' nó 'flegery', leaganacha canúnacha den Bhéarla 'vagary' a tháinig sé (fch. Éigse 9 lth.151). Ní fhéadfaí teacht leis an tuairim

sin ó thaobh na céille ná na fuaime. Measaim gur ón mBéarla 'play reaks' é. "Pranks, wanton or riotous tricks or practices. Chiefly in phrase 'to keep or play reaks' (very common in 17th. century)" an míniú atá ag foclóir Oxford faoin bhfocal 'Reaks'. Dá réir sin tá ciall 'to play reaks' cóngrach go maith don chiall a thug Eoghan Ó Comhraí, an ríscolaire Gaeilge, ar 'pléaraca' mar leanas:

"Whatever the word 'pléaraca' occurs in any song or rhyme of the last hundred years, it is the sense of an abandonment to drinking,

dancing, singing or love-making etc., carried out in all imaginable riotous and reckless gaiety and was no doubt looked upon as the ball of the time then passing."

Agus cé déarfadh nach bhfuil sin cóngrach go maith do chiall amháin den fhocal i gcaint Chonamara? Ciall eile leis is ea 'súgradh ag gasúir óga', ciall atá i gConamara agus i gCiarraí. D'fhéadfadh an pléaraca a bheith ina achrann is ina rúcam freisin i gConamara agus i dTír Chonaill (e.g. 'Cia a thig isteach i lár an phléaraca ach an Sagart Ó Gallchobhair ... Stad an troid.' Indé agus Indiu, S Mac Meanman, lch. 12). Casadh eile a bhaintear as an bhfocal is ea é a thabhairt ar dhuine. Is 'cábaire rascánta meargánta' nó 'rágaire a mbíonn tóir aige ar dhamhsaí go maidin é' i dTír Chonaill; ach is duine aerach dícheall a bheadh ina cheap magaidh' é i gCorcaigh agus i Maigheo.

Rang Ealaine i gColáiste Lurgan i 1982 leis an ealaíontóir cáiliúil Richard Ward.